

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.410.004.03.2023

Pan
Marek Paczuski
Dyrektor III Oddziału
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
w Warszawie
ul. Czerniakowska 16
00-701 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.141.2023 Komisji
Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 10 listopada 2023 r.

P/23/032 Dochodzenie składek przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Ubezpieczeń Społecznych, III Oddział w Warszawie ¹ , ul. Czerniakowska 16, 00-701 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marek Paczuski, Dyrektor Oddziału ZUS w Siedlcach, powołany do pełnienia funkcji Dyrektora III Oddziału ZUS w Warszawie, w okresie od 1 grudnia 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Jakub Jan Lewandowski, Dyrektor III Oddziału ZUS w Warszawie, w okresie od 1 grudnia 2016 r. do 30 listopada 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Sprawdzanie zgłaszania do ubezpieczenia i udzielania ulg w opłacaniu składek. 2. Dochodzenie należności z tytułu składek i udzielania ulg w ich spłacie.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 oraz okres wcześniejszy i późniejszy, jeżeli dotyczył on należności w terminie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontrolerzy	1. Anna Marszałek-Rochowicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KPS/37/2023 z 9 maja 2023 r. 2. Kamil Strenkowski, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/38/2023 z 9 maja 2023 r.

(akta kontroli: tom I, str. 1-2, 7-9)

¹ Dalej: III Oddział ZUS lub Oddział.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

III Oddział ZUS w latach 2019-2022 prawidłowo weryfikował zgłaszanie przez płatników osób do ubezpieczeń oraz wnioski o udzielanie ulg w opłacaniu składek. Oddział dochodził należności z tytułu składek oraz efektywnie udzielał ulg w ich spłacie. W okresie objętym kontrolą skuteczność dochodzenia należności z tytułu składek⁴ zwiększyła się z 74,7% w I kw. 2019 r. do 82,5% w IV kw. 2022 r., a wartość wskaźnika dotyczącego jakości i prawidłowości obsługi kont płatników składek⁵ z 74% w I kw. 2019 r. do 85,9% w IV kw. 2022 r. Tym samym Oddział osiągnął wskaźniki wymagane w standardach ZUS⁶. W ograniczonym zakresie funkcjonowała jednak kontrola zarządcza⁷, m.in. w odniesieniu do: systematycznej obsługi kont płatników składek zgodnie ze standardem jakości i częstotliwości, bieżącego ustalania i odpisywania należności przedawnionych, bieżącego monitorowania spłaty zadłużenia w ramach zawartych układów ratalnych.

Stwierdzone w omawianym wyżej zakresie nieprawidłowości dotyczyły niedochowania standardów jakości i częstotliwości w zakresie obsługi kont 20 z 34 płatników objętych kontrolą NIK, w szczególności wobec których prowadzono działania egzekucyjne oraz u których doszło do przedawnienia należności. 19 z 26 objętych badaniem NIK wniosków o odpisanie przedawnionych należności na kwotę 25 906,4 tys. zł zostało sporządzone w terminie od dwóch do pięciu lat od upływu terminu przedawnienia, co było niezgodne z art. 34 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁸, oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁹. Wobec sześciu z ośmiu płatników objętych badaniem NIK, Oddział z powodu braku działań dopuścił do przedawnienia należności w łącznej wysokości 2559,2 tys. zł. Dodać należy, że działaniami egzekucyjnymi¹⁰ w IV kw. 2022 r., w porównaniu do I kw. 2019 r., objęto prawie 70% wyższe kwoty należności. Równocześnie odnotowano spadek wskaźnika terminowości wystawiania TW¹¹ – z 49,23% do 43,41% i efektywności egzekucji¹² – z 43,94% do 36,14%.

W reakcji na spadek liczby inspektorów kontroli, w Oddziale podejmowano próby rekrutacji pracowników, które jednak nie przyniosły spodziewanych efektów. W 2019 r. i 2022 r.¹³ nie osiągnięto wskaźników w zakresie kontroli płatników składek zgłaszających do ubezpieczenia 21 i więcej zatrudnionych, które zostały określone w Założeniach i parametrach do kontroli płatników składek¹⁴ oraz standardach ZUS.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Procedura 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. 2. Poziom dochodzenia należności (poziom zadłużenia objętego działaniami Zakładu).

⁵ W procedurze 3.1 Obsługa salda konta płatnika: [1] jakość obsługi kont płatników składek (do 31 grudnia 2019 r.); [2] poprawność obsługi kont płatników składek (od 1 stycznia 2020 r.).

⁶ System pomiaru realizacji zadań ZUS w latach 2019-2022 opierał się na Zarządzeniu Nr 44 Prezesa ZUS z 31 marca 2017 r. w sprawie wprowadzenia procedury do procesu 10.1 Zarządzanie strategiczne z późn. zm. (pomiar do II kwartału 2021 r.) oraz Zarządzenie Nr 50 Prezesa ZUS z 30 sierpnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Procedury do procesu 10.8 Opomiarowanie organizacji⁷, które weszło w życie od 1 lipca 2021 r. (pomiar od III kwartału 2021 r.). Załącznik nr 3. Reguły pomiaru realizacji zadań w oddziałach i centrach. (dalej: standardy ZUS).

⁷ Dokument pn. Słabości kontroli zarządczej i planowane działania naprawcze ujęte w Oświadczeniu o stanie kontroli zarządczej Dyrektora III Oddziału w Warszawie - status realizacji na koniec 2022 r.

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 1009, ze zm. Dalej: ustawa o sus.

⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 120. Dalej: ustawa o rachunkowości.

¹⁰ Wystawiono tytuły wykonawcze (dalej: TW).

¹¹ Procedura 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. 3. Terminowość wystawiania tytułów wykonawczych.

¹² Procedura 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. 1. Efektywność egzekucji (poziom odzyskanych należności w ramach przymusowego dochodzenia należności)

¹³ Lata 2020 i 2021 wyłączono z oceny z powodu zawieszenia kontroli w tym czasie spowodowanych pandemią COVID-19.

¹⁴ Załączniki nr 1 do pism Głównego Inspektora Kontroli (dalej: GIK) z 26 października 2018 r., z 31 października 2019 r., z 30 października 2020 r. oraz z 29 października 2021 r., dalej: Założenia do kontroli.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Sprawdzanie zgłaszania do ubezpieczenia i udzielania ulg w opłacania składek

Opis stanu faktycznego

1.1. Pracę III Oddziału ZUS w Warszawie w latach 2019-2022 regulował statut nadany ZUS przez ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego¹⁶ oraz regulamin organizacyjny nadawany przez dyrektorów z Centrali ZUS¹⁷. Oddział obejmował terenowo trzy dzielnice Warszawy: Mokotów, Ursynów i Wilanów. Jego jednostkami podległymi były cztery inspektoraty: w Piasecznie, Pruszkowie, Sochaczewie i Żyrardowie oraz dwa biura terenowe: Warszawa-Ursynów i Grodzisk Mazowiecki.

W okresie objętym kontrolą Oddział obsługiwał od 274 453 (początek 2019 r.) do 215 873 (koniec 2022 r.) kont płatników składek, w tym od 120,6 tys. do 140 tys. kont aktywnych. W latach 2019-2022 liczba kont płatników obsługiwanych przez Oddział spadła o 25%¹⁸. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące kont płatników składek obsługiwanych przez III Oddział ZUS zaprezentowano w poniższej tabeli:

Lp.	Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
1	Liczba kont płatników składek ogółem (stan na początek roku)	274 453	288 043	298 852	229 550
2	Liczba kont aktywnych na koniec roku	120 591	123 392	127 471	130 990
3	Liczba kont nieaktywnych na koniec roku	167 452	175 460	102 079	84 883
4	Liczba nowych zarejestrowanych płatników w ciągu roku	19 758	17 407	18 623	22 609
5	Liczba wyrejestrowanych płatników w ciągu roku	15 543	14 391	14 373	17 948
6	Liczba kont płatników składek ogółem (stan na koniec roku)	288 043	298 852	229 550	215 873

Źródło: dane ZUS.

Realizacją zadań związanych z obsługą spraw osób ubezpieczonych oraz ustalaniem okresu podlegania ubezpieczeniom, określaniem wysokości i podstawy wymiaru składek, terminów rozliczania i opłacania składek zajmował się Wydział Ubezpieczeń i Składek (UBS), zatrudniający 204 osoby. Wydział Kontroli Płatników Składek (KPS) realizował zadania w zakresie kontroli wykonywania przez płatników składek zadań i obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych.

(akta kontroli: tom II, str. 114, 316-332, 477)

1.2. Planowanie kontroli odbywało się w systemie rocznym i miesięcznym. Podstawą planowania były corocznie przekazywane Oddziałowi przez GIK Założenia do kontroli oraz lista aktywnych płatników z Centralnego Rejestru Płatników obsługiwana przez ten Oddział (dalej: lista CRP) zawierająca dane niezbędne do wytypowania płatników

¹⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2011 r. poz. 93, ze zm.) oraz rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 4 marca 2021 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 431).

¹⁷ Nadane 12 decyzjami organizacyjnymi dyrektora Gabinetu Prezesa ZUS oraz dyrektora Departamentu Kontrolingu.

¹⁸ M.in. w wyniku przeniesienia decyzją Centrali ZUS części kont (ze stanem 0 i od dawna nieaktywnych) do innego oddziału ZUS.

do kontroli. W latach 2019-2022 listy CRP dla III Oddziału ZUS zawierały od 37 tys. do 38,7 tys. płatników wygenerowanych przez Centralę ZUS na potrzeby kontroli¹⁹.

Oddział powinien planować do kontroli głównie płatników z grup zgłaszających do ubezpieczenia powyżej 20 osób i zgodnie z Załoženiami do kontroli na rok 2019 powinien przeprowadzić 90% z 1/5 aktywnych płatników, u których występowało ryzyko przedawnienia z powodu braku kontroli i/lub ryzyko zidentyfikowane w aplikacji BRDKP, a zgodnie z Załoženiami do kontroli na kolejne lata miał dążyć do tego parametru. Przy planowaniu kontroli uwzględniano także określony w Załoženiach do kontroli efektywny czas pracy w danym roku, maksymalny czas kontroli płatników w zależności od liczby zgłaszanych przez nich ubezpieczonych oraz prognozowaną liczbę zatrudnionych inspektorów kontroli²⁰.

W planach rocznych na lata 2019-2022, Oddział zaplanował ogółem odpowiednio: 836 (plan po korekcie), 702, 911 i 521 (plan po korekcie) kontroli.

(akta kontroli: tom I, str. 47-94, 225-341, tom II, str. 477)

Na podstawie planu rocznego opracowywano miesięczne plany kontroli, które również miały charakter statystyczny i stanowiły ok. 1/12 liczby kontroli zaplanowanych na cały rok dla każdej grupy płatników.

Dobierając płatników do kontroli KPS kierował się głównie następującymi ryzykami:

- ryzyko zidentyfikowane w aplikacji BRDKP²¹,
- ryzyko potencjalnego przedawnienia należności wynikające z braku kontroli przez ponad 60 miesięcy i braku możliwości dokonania przypisu składek z powodu upływu ustawowego okresu na ich dochodzenie,
- ryzyko nieprawidłowości lub nadużyć w zakresie udzielonego płatnikowi składek wsparcia mającego na celu ochronę zatrudnienia, zmniejszenia obciążeń i zachowanie płynności finansowej (zgodnie z Załoženiami do kontroli na rok 2022).

Dobór płatników do kontroli na podstawie konkretnych ryzyk dokonywany był w aplikacji BRDKP.

1.3. W latach 2019-2022 III Oddział ZUS przeprowadził łącznie 1902 kontrole planowe płatników składek. Większość – 77,5% kontroli (1475 z 1902) objęła podmioty zgłaszające od 21-200 ubezpieczonych. Ponadto skontrolowano 83 podmioty zgłaszające 201-500 ubezpieczonych i 47 zgłaszających powyżej 500 ubezpieczonych. U mniejszych płatników przeprowadzono 297 kontroli, w tym: 119 u zgłaszających do czterech

¹⁹ Z ogólnej liczby aktywnych płatników obsługiwanych przez Oddział wyłączono m.in. prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą zgłaszający do ubezpieczenia wyłącznie siebie. Lista CRP zawierała dane płatników m.in. z liczbą ubezpieczonych oraz datą ostatniej kontroli, pozwalające na wybranie do planu rocznego płatników, u których nie przeprowadzano kontroli w ciągu ostatnich 60 miesięcy (ryzyko przedawnienia należności). Do planowania na kolejny rok przyjmowano średnią liczbę aktywnych płatników list CRP za ostatnie pięć lat.

²⁰ Prognozy zatrudnienia przyjmowane do planu wynosiły w kolejnych latach odpowiednio: 31 inspektorów kontroli w 2019 i 2020 r., 30 inspektorów w 2021 r. i 23 inspektorów w 2022 r.

²¹ Aplikacja BRDKP pokazuje 10 zidentyfikowanych ryzyk: 16 – Ryzyko bezpodstawnego rozliczania zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego w ciężar składek, 32 – Ryzyko braku wykazania składek na ubezpieczenia społeczne przez płatnika składek będącego pracodawcą z tytułu umowy wykonywanej na rzecz własnego pracodawcy zawartej z innym podmiotem, 47 – Ryzyko braku zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych osoby wykonującej umowę zlecenia/umowę o świadczenie usług, 67 – Ryzyko pozornego zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych w celu pozyskania prawa do dodatku solidarnościowego, 69 – Ryzyko fikcyjnego wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych w celu pozyskania prawa do dodatku solidarnościowego, 72 – Ryzyko otrzymania pomocy w ramach Tarczy antykrzysowej w postaci zwolnienia z obowiązku opłacania należności z tytułu składek w sposób nieuprawniony, 73 – Ryzyko otrzymania pomocy w ramach Tarczy antykrzysowej w postaci otrzymania świadczeń postojowych w sposób nieuprawniony - dla wniosków RSP-CZ, 74 – Ryzyko otrzymania pomocy w ramach Tarczy antykrzysowej w postaci otrzymania świadczeń postojowych w sposób nieuprawniony dla wniosków RSP-C, RSP-CK, 77 – Ryzyko pozornego zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych w celu pozyskania prawa do dodatkowego zasiłku opiekuńczego.

ubezpieczonych, 47 u zgłaszających od pięciu do dziewięciu ubezpieczonych i 131 u zgłaszających od 10 do 20 ubezpieczonych.

W latach 2019 i 2022 Oddział wykonał roczny plan kontroli ogółem. W 2019 r. przeprowadził 842 kontrole, a w 2022 r. 530. W latach 2020 i 2021 z powodu pandemii COVID-19 plan nie został zrealizowany – w 2020 r. przeprowadzono 179 (z 702 zaplanowanych), a w 2021 r. – 351 (z 911 zaplanowanych). Spadek liczby kontroli w latach 2020 i 2021 wynikał z ograniczeń wprowadzonych w związku ze stanem epidemii COVID-19, w tym czasowego – od 16 marca 2020 r. – zawieszenia kontroli.

W latach 2019 i 2022 Oddział wykonał roczny plan kontroli ogółem, a nawet go przekroczył o 6 i 9 kontroli. Ustalono jednak, że nie osiągnął określonego w Założeniach do kontroli na 2019 r. parametru 90% z 1/5 aktywnych płatników (zgłaszających do ubezpieczenia 21 i więcej zatrudnionych), u których występowało ryzyko przedawnienia należności z powodu braku kontroli w ciągu ostatnich 5 lat. Daleki od osiągnięcia tego parametru Oddział był także w 2022 r., dla którego w Założeniach do kontroli na ten rok wskazano, że przygotowując projekt rocznego planu kontroli należy uwzględnić dążenie do uzyskania jak najwyższego stopnia skontrolowania płatników zgłaszających do ubezpieczenia 21 i więcej ubezpieczonych w celu dochodzenia do poziomu 90%. Przeprowadzenie mniejszej liczby kontroli niż określono w Założeniach do kontroli mogło wynikać z braków kadrowych w KPS. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zostały przedstawione w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 95-222, 344-345, tom II, str. 477)

W okresie 2019-2022 z tzw. Ulgi na start skorzystało łącznie 36 530 (w kolejnych latach odpowiednio: 11 178, 6898, 8363 oraz 10 091 płatników²²). Aplikacja BRDKP nie identyfikuje ryzyka związanego z nieprowadzeniem działalności gospodarczej przez 60 miesięcy poprzedzające przyznanie tej ulgi.

W okresie objętym kontrolą płatnicy korzystali również z ulg przyznawanych w ramach Tarczy antykryzysowej. Najwięcej płatników skorzystało ze świadczenia tzw. postojowego – 62 984. Płatnicy otrzymali na podstawie ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych²³ 1360 ulg w formie rozłożenia należności na raty, 4323 w formie odroczenia terminu płatności oraz 1569 w formie odstąpienia od pobierania odsetek za zwłokę.

Wśród podmiotów uprawnionych do zwolnienia w opłacaniu składek na podstawie ustawy o COVID-19 było również 37 podmiotów prowadzących sklepiki szkolne (art. 31zo ust. 12 tej ustawy). Weryfikacja prawidłowości podstawy uzyskania tej ulgi następowała automatycznie (porównanie przychodów i stwierdzenie zmniejszenia przychodów z działalności, w rozumieniu przepisów prawa podatkowego w okresie listopad 2020 r.-marzec 2021 r. co najmniej o 40% w stosunku do września 2019 r. lub września 2020 r.). Kontroli w zakresie udzielania ulgi w formie zwolnienia ze składek u tych podmiotów nie prowadzono.

(akta kontroli: tom I, str. 225-243, 405-417)

1.4. Kontrole III Oddziału ZUS ujawniały działania, które należały do szarej strefy. Np. w 2023 r. Oddział uczestniczy w kontroli koordynowanej przez Departament Kontroli Płatników (DKP), która dotyczy powiązanych płatników – agencji pracy tymczasowej/agencji zatrudnienia, które zatrudniają co najmniej kilkadziesiąt tysięcy pracowników, głównie obcokrajowców na czarno. Aplikacje BRDKP oraz D6 nie pozwalają wprost na identyfikację podmiotów działających w szarej strefie, tj.

²² Dane na podstawie DRA z kodem ubezpieczenia 05-40.

²³ Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm. dalej: ustawa o COVID-19.

niezgłaszających pracowników do ubezpieczeń. W aplikacji BRDKP są widoczne ryzyka wprowadzone przez Centralę ZUS oraz można m.in. zidentyfikować płatników, którzy zgłosili pracowników wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego, nie zgłaszając ich w tym samym czasie do ubezpieczeń społecznych, co daje podstawy do weryfikacji prawidłowości tego stanu. W kontrolach stwierdzano m.in. przypadki zawierania przez płatników umów o dzieło, które są zwolnione z obowiązku ubezpieczeń społecznych zamiast umów zleceń, wykonywanie pracy na rzecz własnego pracodawcy w ramach umów cywilnoprawnych zawieranych z podmiotem powiązanim czy przekazywanie pracownikom wynagrodzeń tzw. nieewidencjonowanych, od których nie są odprowadzane składki i/lub podatki. Przy pomocy aplikacji D6 monitorowano m.in. prawidłowość przyznawania ulg na podstawie ustawy o COVID-19. Na podstawie ryzyk²⁴ zidentyfikowanych w aplikacji BRDKP, KPS przeprowadził:

- 50 kontroli (dwie w 2021 r. i 48 w 2022 r.) u płatników, u których zidentyfikowano ryzyko nr 73 oraz 148 kontroli (jedną w 2021 r. i 147 w 2022 r.), u których zidentyfikowano ryzyko nr 74 – oba związane z wypłatą tzw. postojowego.
- 44 kontrole (dwie w 2021 r. i 42 w 2022 r.) u płatników, którzy otrzymali tzw. dodatek solidarnościowy.

(akta kontroli: tom I, str. 225-341, tom II, str. 247-295)

1.5. NIK objęła szczegółowym badaniem 18 akt kontroli u płatników składek zgłaszających największą liczbę osób do ubezpieczenia²⁵. 12 z 18 kontroli przeprowadzono w zakresie podstawowym²⁶. Sześć z 18 kontroli przeprowadzono w zakresie rozszerzonym o badanie świadczeń udzielonych w ramach Tarczy antykryzysowej – na podstawie ustawy o COVID-19²⁷. Do przeprowadzania tych kontroli Oddział wykorzystywał zatwierdzone przez GIK programy kontroli pomocy udzielanej płatnikom składek na podstawie przepisów ustawy o COVID-19 oraz wyniki przeprowadzanych analiz ryzyka w aplikacji BRDKP.

W kontrolach, objętych przez NIK badaniem, ZUS najczęściej ustalał nieprawidłowości polegające na:

- braku zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych osoby wykonującej pracę w formie umowy zlecenia (ryzyko 47) – stwierdzone u 14 z 18 płatników,
- braku wykazania składek na ubezpieczenie społeczne przez płatnika składek będącego pracodawcą z tytułu umowy o pracę wykonywanej na rzecz własnego pracodawcy zawartej z innym podmiotem (podmioty powiązane, ryzyko 32) – stwierdzone u 14 z 18 płatników,
- braku zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych osoby wykonującej umowę zlecenia lub współpracującej ze zleceniobiorcą, która nie osiągnęła w danym miesiącu kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę – stwierdzone u 9 z 18 płatników,

²⁴ Ryzyka 67, 69, 72, 73, 74 i 77.

²⁵ Do próby badawczej wybrano 15 płatników zgłaszających największą liczbę ubezpieczonych (powyżej 500) skontrolowanych w latach 2021 i 2022 oraz zbadano trzy kontrole płatników z grupy 21-200 ubezpieczonych.

²⁶ Upoważnienie do kontroli obejmowało prawidłowość i rzetelność obliczania składek oraz zgłaszania do ubezpieczenia, ustalanie uprawnień do świadczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych i wypłacanie tych świadczeń oraz dokonywanie rozliczeń, prawidłowość i terminowość opracowywania wniosków o świadczenie emerytalne i rentowe, wystawianie zaświadczeń lub zgłaszanie danych dla celów ubezpieczeń społecznych.

²⁷ Upoważnienie do kontroli obejmowało także prawidłowość i rzetelność danych przekazanych do ZUS we wniosku o świadczenie postojowe oraz prawidłowość i rzetelność danych przekazanych do ZUS we wniosku o zwolnienie z obowiązku opłacania składek.

- otrzymaniu pomocy w ramach Tarczy antykryzysowej w postaci wypłaty świadczeń postojowych w sposób nieuprawniony – dla wniosków RSP-CZ²⁸ – stwierdzone u czterech z sześciu płatników, u których ta forma pomocy była badana.

Wyniki finansowe kontroli objętych badaniem NIK wyniosły – wg obliczeń NIK – 5978,5 tys. zł w formie przypisów i 266,5 tys. zł w formie odpisów, co po odjęciu dało kwotę 5711,7 tys. zł²⁹.

Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przestrzegania terminów kontroli określonych w ustawie z 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców³⁰, naruszenia zakresu kontroli określonego w art. 86 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych ani naruszenia zasad postępowania określonych w Procedurze do procesu 5.1 Kontrola płatnika składek³¹.

(akta kontroli: tom I, str. 191-224, 346-404)

1.6. W latach 2019-2022 do III Oddziału ZUS wpłynęło 101 zawiadomień od innych podmiotów, dotyczących nieprawidłowości w realizacji obowiązków ubezpieczenia społecznego lub nielegalnego zatrudnienia, w tym 37 od powiatowych urzędów pracy (PUP), 38 od Państwowej Inspekcji Pracy (PIP) oraz 26 od Straży Granicznej (SG).

Badaniem objęto 15 przypadków zgłoszeń o naruszeniach przepisów, po pięć z każdej instytucji³².

- zawiadomienia z PIP dotyczyły podejrzenia nieprawidłowości polegających na niezgłoszeniu pracowników do ubezpieczeń społecznych. ZUS nie stwierdził nieprawidłowości u wskazanych płatników,
- zawiadomienia z PUP dotyczyły podejrzenia nieprawidłowości polegających na niezgłaszaniu do ubezpieczeń społecznych cudzoziemców zatrudnionych na podstawie oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy. ZUS w jednym przypadku nie stwierdził nieprawidłowości, natomiast u czterech płatników zaplanował kontrole w 2023 r.,
- sygnały z SG dotyczyły nieprawidłowości polegających na: nieprowadzeniu działalności pod wskazanym adresem (trzy przypadki) oraz nielegalnym zatrudnieniu cudzoziemców (dwa przypadki). ZUS podjął próbę weryfikacji adresów płatników oraz prawidłowości ich danych w systemach, m.in. KRS oraz bazie KSI. Natomiast w przypadku podejrzeń o nielegalne zatrudnianie cudzoziemców w jednym wypadku nie stwierdzono nieprawidłowości, a drugiego płatnika wytypowano do kontroli. Płatnik nie odebrał jednak pod żadnym ze znanych adresów pisma o zamiarze wszczęcia kontroli przez ZUS. W trakcie czynności kontrolnych NIK, inspektorzy ZUS kontynuowali próby wszczęcia kontroli u tego płatnika.

NIK nie stwierdził nieprawidłowości, w zakresie prawidłowości i terminowości działań podejmowanych przez ZUS w reakcji na zgłoszenia z instytucji zewnętrznych.

(akta kontroli: tom I, str. 468-500)

Między 2019 r. a 2022 r. liczba inspektorów kontroli spadła z 31 do 23. W zasadach postępowania oddziałów Zakładu wynikających ze standaryzacji zatrudnienia

²⁸ RSP-CZ - Wniosek o świadczenie postojowe w związku z przeciwdziałaniem skutkom wywołanym COVID-19 dla umów zlecenia, wypełniany przez osobę wykonującą umowę.

²⁹ Wg obliczeń ZUS wynik finansowy tych kontroli wyniósł 6248,4 tys. zł (po zsumowaniu przypisów i odpisów).

³⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 221.

³¹ Wprowadzone zarządzeniem nr 32 Prezesa ZUS z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie wprowadzenia Procedury do procesu 5.1. Kontrola płatnika składek, ze zm.

w obszarze kontroli płatników składek określono, że Wydział Kontroli Płatników Składek w III Oddziale ZUS powinien zatrudniać docelowo 61 inspektorów kontroli³³.

(akta kontroli: tom I, str. 342-345, 225-341, 508, tom II, str. 477)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nieosiągnięcie w 2019 r. wskaźników w zakresie kontroli płatników składek zgłaszających do ubezpieczenia 21 i więcej zatrudnionych, które zostały określone w Założeniach do kontroli, a w 2022 r. wskaźnika określonego w standardach ZUS³⁴.

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kontroli płatników składek³⁵, kontrole płatników zobowiązanych do opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (z wyłączeniem opłacających ubezpieczenie wyłącznie za siebie) przeprowadza się z częstotliwością umożliwiającą ich dochodzenie. Przedawnienie ścigalności należności z tytułu składek następuje – zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy o sus - po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne³⁶. W związku z powyższym GIK w corocznych Założeniach do kontroli przekazywanych oddziałom ZUS określał parametr planowania dla kontroli pełnozakresowych w poszczególnych grupach płatników składek w odniesieniu do 1/5 średniej liczby wszystkich aktywnych płatników podlegających kontroli (lista CRP, średnia z pięciu lat). Dla płatników zgłaszających 21 i więcej ubezpieczonych, w Założeniach do kontroli określono ten parametr na poziomie 90% z 1/5 aktywnych płatników. III Oddział ZUS w żadnym z lat objętych kontrolą nie osiągnął tego wskaźnika. W 2019 r. Oddział ZUS powinien skontrolować 655, 52 i 33 płatników z grup wg liczby ubezpieczonych 21-200, 201-500 i powyżej 501, a skontrolował odpowiednio: 588, 35 i 20. Osiągnięte wskaźniki to zamiast 90% z 1/5 płatników odpowiednio: 87,51%, 60,55% i 54,70%.

Zgodnie z Założeniami do kontroli na 2022 r.³⁷ należało dążyć do osiągnięcia tego parametru 90% kontroli z 1/5 aktywnych płatników zgłaszających 21 i więcej ubezpieczonych³⁸. Osiągnięte w 2022 r. wskaźniki to odpowiednio: 62,5%, 37,4% i 35,3%.

Szczegółowe dane dotyczące liczby zaplanowanych i przeprowadzonych kontroli w latach 2019 i 2022 zaprezentowano w poniższej tabeli:

Liczba zaplanowanych i przeprowadzonych kontroli w stosunku do Założeń i parametrów planowania kontroli płatników składek na lata 2019 i 2022					
2019					
Grupa płatników (wg liczby ubezpieczonych)	Aktywni płatnicy składek	1/5 ogólnej liczby aktywnych płatników	Liczba kontroli wynikająca z Założeń na 2019 r.	Liczba kontroli ujętych w planie na 2019 r. (po zmianach)	Liczba kontroli zrealizowanych w 2019 r. (odniesienie do Założeń)

³³ Pismo Prezesa ZUS nr 993400/111/6/2011 z 25 maja 2011 r. – Zasady postępowania oddziałów Zakładu wynikających ze standaryzacji zatrudnienia w obszarze kontroli płatników składek załącznik nr 1, pozycja 40. (dalej: Standardy zatrudnienia).

³⁴ Standardy ZUS, Załącznik 3, rozdział VII – Standardy dla wskaźników stanowiące cele dla oddziałów, pkt 2, ppkt 7) – realizacja zobowiązań ustawowych w zakresie kontroli płatników składek zatrudniających 21 i więcej ubezpieczonych – większe lub równe 90,00%.

³⁵ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania kontroli płatników składek (Dz. U. Nr 164, poz. 1165), dalej: rozporządzenie w sprawie kontroli płatników składek.

³⁶ Dzień, w którym składki powinny zostać uiszczone przez płatnika, chyba, że bieg okresu przedawnienia został zawieszony lub przerwany, np. gdy ZUS rozpoczął czynności zmierzające do wyegzekwowania zaległych należności lub zawarto umowę o rozłożenie tych zaległości na raty.

³⁷ Pismo GIK z 29 października 2021 r.

³⁸ Z analizy wyłączono lata 2020-2021 z powodu zawieszenia kontroli spowodowanego pandemią COVID-19.

	(średnia z pięciu lat 2014-2018)		%	liczba	%	liczba	%	liczba
1-4	21314	4263	25% z 1/5	1066	1,57%	67	1,97%	88
5-9	6407	1281	25% z 1/5	320	1,25%	16	1,93%	26
10-20	3677	735	60% z 1/5	441	9,52%	70	10,86%	85
21-200	3360	672	90% z 1/5	605	94,21%	633	80,76%	588
201-500	289	58	90% z 1/5	52	51,90%	30	58,33%	35
501 i więcej	183	37	90% z 1/5	33	54,70%	20	51,28%	20
Ogółem	35230	7046		2517		836		842
2022								
Grupa płatników (wg liczby ubezpieczonych)	Aktywni płatnicy składek (średnia z pięciu lat 2017-2022)	1/5 ogólnej liczby aktywnych płatników	Liczba kontroli wynikająca z Założeń na 2022 r.		Liczba kontroli ujętych w planie na 2022 r. (po zmianach)		Liczba kontroli zrealizowanych w 2022 r. (odniesienie do Założeń)	
			%	liczba	%	liczba	%	liczba
1-4	22692	4538	25% pozost. czasu	-	0,20%	9	0,21%	10
5-9	6866	1373	35% pozost. czasu	-	0,51%	7	0,57%	8
10-20	3943	789	40% pozost. czasu	-	1,78%	14	2,46%	20
21-200	3638	728	90% z 1/5	655	62,67%	456	60,58%	455
201-500	308	62	90% z 1/5	55	35,76%	22	37,09%	23
501 i więcej	198	40	90% z 1/5	36	32,80%	13	33,33%	14
Ogółem	37644	7529		746		521		530

Źródło: dane ZUS.

Zdaniem NIK, nieosiągnięcie wskaźników, wskazanych w Założeniach do kontroli oraz w standardach ZUS dotyczących kontroli płatników składek zgłaszających do ubezpieczenia 21 i więcej zatrudnionych, może prowadzić do nieprawidłowości, skutkujących powstaniem należności.

(akta kontroli: tom I, str. 342-345, 225-341, 508, tom II, str. 477)

OCENA CZĄSTKOWA

III Oddział ZUS prawidłowo weryfikował zgłaszanie przez płatników osób do ubezpieczeń oraz prawidłowość udzielania ulg w opłacaniu składek, reagował na sygnały zewnętrzne dotyczące nieprawidłowości w zakresie zgłaszania do ubezpieczeń oraz przeprowadzał kontrole u płatników. Stwierdzona nieprawidłowość polegała na nieosiągnięciu wskaźników w zakresie kontroli płatników składek zgłaszających do ubezpieczenia 21 i więcej zatrudnionych, które zostały określone w Założeniach do kontroli na 2019 r. i standardach ZUS. W Wydziale Kontroli Płatników Składek zatrudniano od 31 w 2019 r. do 23 inspektorów kontroli w 2022 r., mimo że Standardy zatrudnienia przewidywały w tym Oddziale 61 etatów.

OBSZAR

2. Dochodzenie należności z tytułu składek i udzielanie ulg w ich spłacie

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą III Oddział ZUS uzyskiwał poziom ściągłości składek na poziomie 99,15%. Kwota zadeklarowanych składek wzrosła z 19 252 746,9 tys. zł w I kw. 2019 r. do 24 326 709,2 tys. zł w IV kw. 2022 r. i wpłaconych – odpowiednio z 19 150 540,1 tys. zł do 24 214 156,2 tys. zł. Łącznie w tym czasie wpłynęło 84 395 155,0 tys. zł. Stan zadłużenia wyniósł 1 727 330,5 tys.

zł na koniec 2019 r. i 1 984 783,7 tys. zł na koniec 2022 r.³⁹. Wzrosła liczba dłużników z zadłużeniem za ostatnie 12 miesięcy – z 37 277 na koniec 2019 r. do 42 224 na koniec 2022 r.

Szczegółowe dane dotyczące liczby dłużników wg stanu na koniec roku w okresie 2019-2022 zaprezentowano w poniższej tabeli:

Liczba dłużników w III Oddziale ZUS wg stanu na koniec roku				
Rok	Konta przypisane III Oddziału ZUS	Liczba płatników z zadłużeniem za 2 ostatnie miesiące rozliczeniowe	Liczba płatników z zadłużeniem za 5 ostatnich miesięcy rozliczeniowych	Liczba płatników z zadłużeniem za 12 ostatnich miesięcy rozliczeniowych
31.12.2019	288 043	32 891	34 251	37 277
31.12.2020	298 852	33 817	34 864	37 956
31.12.2021	229 550	27 562	28 748	31 575
31.12.2022	215 873	36 630	38 198	42 224

Źródło: dane ZUS.

(akta kontroli: tom II, str. 10-13, 17, 477)

Zadania związane z obsługą i rozliczaniem kont płatników realizował Wydział Rozliczeń Kont Płatników Składek (RKS)⁴⁰, zatrudniający 154 osoby. Za dochodzenie należności z tytułu składek, w tym w ramach egzekucji administracyjnej i sądowej, odpowiadał Wydział Realizacji Dochodów (RED), zatrudniający 58 osób. Wydział Koordynacji Usług Dochodowych (KUD) koordynował prawidłowość realizacji procesów i usług dochodowych – zatrudnienie pięć osób. Te trzy wydziały oraz UBS podlegały Zastępcy Dyrektora Oddziału ZUS ds. dochodów⁴¹.

(akta kontroli: tom II, str. 8-17, 477)

W związku z nieosiągnięciem wskaźników określonych w standardach ZUS, w 2018 r. przyjęto w Oddziale Program stabilizacji pracy w komórkach rozliczeń kont płatników składek i komórkach realizacji dochodów opracowane⁴². Celem programu było osiągnięcie wskaźnika 80% poziomu dochodzenia należności, 90% poziomu dochodzenia należności za ostatnie 5 lat oraz jakości obsługi kont na poziomie 85%, tj. wskaźników określonych w standardach ZUS.

W okresie objętym kontrolą skuteczność dochodzenia należności z tytułu składek⁴³ zwiększyła się z 74,68% w I kw. 2019 r. do 82,45% w IV kw. 2022 r., a wartość wskaźnika dotyczącego jakości i prawidłowości obsługi kont płatników składek⁴⁴ z 73,96% w I kw. 2019 r. do 85,87% w IV kw. 2022 r. Tym samym Oddział osiągnął wskaźnik dochodzenia należności na wymaganym w standardach poziomie 80%⁴⁵ oraz prawidłowości obsługi kont na poziomie 85%⁴⁶. Nie uzyskał jednak jeszcze poziomu 90% dochodzenia należności za ostatnie 5 lat⁴⁷ – na koniec 2022 wskaźnik ten wynosił 87,6% (wzrost z poziomu 70,7% wg stanu na koniec 2018 r.).

³⁹ Należności na koniec 2020 r. wynosiły 2 023 759,7 tys. zł, a na koniec 2021 r. – 1 895 296,3 tys. zł.

⁴⁰ Do 31 maja 2019 r. w strukturze Oddziału funkcjonowały dwa wydziały RKS-1 i RKS-2, które od 1 czerwca zostały połączone w jeden wydział (Regulamin stanowiący Załącznik do decyzji organizacyjnej Nr 53 Dyrektora Gabinetu Prezesa z dnia 31 maja 2019 r.). Pracownicy tego wydziału pracowali także w inspektoratach ZUS.

⁴¹ Dane dotyczące zatrudnienia w poszczególnych wydziałach zostały podane na czas przeprowadzania kontroli NIK, tj. maj-lipiec 2023 r. i obejmowały również osoby kierujące wydziałami.

⁴² Program stabilizacji pracy w komórkach rozliczeń kont płatników składek i komórkach realizacji dochodów z marca 2018 r. zaktualizowany 31 października 2019 r., dalej: Program stabilizacji pracy.

⁴³ Procedura 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. 2. Poziom dochodzenia należności (poziom zadłużenia objętego działaniami Zakładu).

⁴⁴ W procedurze 3.1 Obsługa salda konta płatnika: [1] jakość obsługi kont płatników składek (do 31 grudnia 2019 r.); [2] poprawność obsługi kont płatników składek (od 1 stycznia 2020 r.).

⁴⁵ Standardy ZUS, Załącznik 3, rozdział VII - Standardy dla wskaźników stanowiące cele dla oddziałów, pkt 2, ppkt 5 – poziom dochodzenia należności – większe lub równe 80%.

⁴⁶ Standardy ZUS, Załącznik 3, rozdział VII - Standardy dla wskaźników stanowiące cele dla oddziałów, pkt 3, ppkt 2 – poprawność obsługi kont płatników składek – większe lub równe 85,00%;

⁴⁷ Standardy ZUS, Załącznik 3, rozdział VII - Standardy dla wskaźników stanowiące cele dla oddziałów, pkt 2, ppkt 6 – poziom dochodzenia należności za ostatnie 5 lat – większe lub równe 90%.

Wskaźnik efektywności zawieranych układów ratalnych⁴⁸ kształtował się na poziomie od 98,88% w III kw. 2021 r. do 97,90% w IV kw. 2022 r. Mimo podejmowanych działań spadł natomiast wskaźnik dotyczący terminowości wystawiania tytułów wykonawczych⁴⁹ – z 49,23 % w I kw. 2019 r. do 43,41% w IV kw. 2022 r. Spadła również efektywność egzekucji⁵⁰ – z 43,94% w I kw. 2019 r. do 36,14% w IV kw. 2022 r.

W oświadczeniu o stanie kontroli zarządczej wg stanu na koniec 2022 r.⁵¹, Dyrektor III Oddziału ZUS informował o wdrożeniu zaplanowanych działań naprawczych i m.in. zwiększeniu w 2022 r. efektywności prowadzonych postępowań egzekucyjnych. Zgodnie z przyjętym na ten rok planem: zweryfikowano i ustalono nowe składniki majątkowe na wszystkich kontach płatników składek z zadłużeniem za lata 2016-2021 (100 % wykonania planu) oraz przeanalizowano wszystkie konta płatników składek bez zastosowanego środka egzekucyjnego (100 % wykonania planu).

Wskazywał jednak, że kontrola zarządcza funkcjonowała w ograniczonym zakresie m.in. w odniesieniu do: systematycznej obsługi kont płatników składek zgodnie ze standardem jakości i częstotliwości, bieżącego ustalania i odpisywania należności przedawnionych oraz bieżącego monitorowania spłaty zadłużenia w ramach zawartych układów ratalnych.

Oddział podejmował działania zmierzające do odzyskania nieopłaconych należności z tytułu składek. Liczba płatników składek, w stosunku do których podjęto działania przedegzekucyjne w 2022 r. wyniosła 40 641 i wzrosła w porównaniu do 2021 r. o blisko 35%. Liczba płatników, w stosunku do których podjęto działania egzekucyjne w 2022 r. wyniosła 16 821 i wzrosła w porównaniu do 2021 r. o blisko 50%.

Kontynuowano bieżącą obsługę kont z datą zgłoszenia płatnika składek od 2020 r. Według stanu na 30 listopada 2022 r liczba kont wynosiła 35,5 tys., przy czym przyrost kont w 2022 r. był o 30% większy niż w latach 2020-2021. Poziom obsługi tych kont, zgodnie ze standardami jakości i częstotliwości, według stanu na 30 listopada 2022 r. wynosił blisko 87%.

Zweryfikowano ponad 10,8 tys. z 16,6 tys. kont z zadłużeniem za lata 1999 – 2015 co stanowiło 65% wykonania planu na 2022 r. Obsłużono blisko 32,5 tys. z 44 tys. alertów w aplikacji APB w zakresie zadań PPN, co stanowiło 93% wykonania planu. Poziom obsługi wszystkich wygenerowanych alertów PPN wynosił 87%. Efektem podjętych działań było odpisanie przedawnionych należności na 667 kontach na łączną kwotę ponad 40 mln zł. Liczba uporządkowanych kont była o 280% większa niż w 2021 r.

Uporządkowano zapisy na blisko 1,3 tys. z 1,8 tys. kont płatników składek z udzieloną ulgą, co stanowiło 70% wykonania planu na 2022 r.

Opóźnienia w realizacji ww. zadań Dyrektor tłumaczył m.in. ograniczonymi zasobami kadrowymi oraz wydłużeniem procesu porządkowania kont płatników składek (zmiany wynikające z Polskiego Ładu).

(akta kontroli: tom II, str. 16, 447)

Badaniem pod kątem prawidłowości i terminowości działań podejmowanych przez pracowników wydziału RKS m.in. w aplikacji D6 i FW⁵² objęto łącznie 34 płatników, w tym 20 dłużników z grupy 30 płatników o największym zadłużeniu w latach 2019-

⁴⁸ Procedura 4.1. Obsługa ulg i umorzeń – Efektywność zawieranych układów ratalnych na należności z tytułu składek. Wskaźnik obowiązuje od III kw. 2021 r.

⁴⁹ Procedura 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. 3. Terminowość wystawiania tytułów wykonawczych.

⁵⁰ Procedura 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. 1. Efektywność egzekucji (poziom odzyskanych należności w ramach przymusowego dochodzenia należności)

⁵¹ Dokument pn. Słabości kontroli zarządczej i planowane działania naprawcze ujęte w Oświadczeniu o stanie kontroli zarządczej Dyrektora III Oddziału w Warszawie - status realizacji na koniec 2022 r.

⁵² W aplikacji odnotowywano analizy kont płatników składek oraz podjęte działania egzekwujące należności od płatników.

2022⁵³ – ich łączne zadłużenie wg SEKiF wynosiło 178 924,1 tys. zł, siedmiu płatników, którym umorzono należności w łącznej wysokości 303,0 tys. zł oraz siedmiu dodatkowo dobranych, u których doszło do przedawnienia należności na największe kwoty – łącznie 79 222,1 tys. zł. Siedmiu (z 34) płatników objętych badaniem miało w okresie objętym kontrolą status płatnika strategicznego⁵⁴. Stwierdzono, że w obsłudze 20 z 34 płatników pracownicy ZUS nieterminowo wykonywali niektóre działania w zakresie obsługi kont i tym samym nie zostały zachowane wszystkie standardy obsługi konta płatnika określone w procedurach ZUS. Szczegóły ustaleń w tym zakresie zaprezentowano w punktach 2.2-2.5. wystąpienia oraz w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

2.2. W latach 2019-2022 III Oddział ZUS zawarł 8148 umów o rozłożeniu spłaty należności na raty (odpowiednio: 2175, 1947, 2179 i 1847) na kwotę ogółem 623 834,2 tys. zł oraz 5699 umów o odroczeniu terminów płatności (odpowiednio: 86, 3443, 1986 i 184) na kwotę ogółem 655 768,9 tys. zł.

Szczegółowym badaniem objęto ośmiu największych dłużników, z którymi podpisano umowy o rozłożeniu należności na raty i/lub umowy o odroczenie terminu płatności na łączną kwotę 201 802,9 tys. zł.

Z trzema dłużnikami w badanym okresie podpisano 11 umów ratalnych na łączną kwotę 57 033,6 tys. zł (bez odsetek). Dziewięć z tych umów zostało zawarte z jednym dłużnikiem⁵⁵. Zawarto z nim także umowę o odroczenie terminu płatności (na 547,8 tys. zł) oraz prowadzono egzekucję. Działania te doprowadziły do zmniejszenia zadłużenia z 17 712, tys. zł do 16 814,6 tys. zł, ale całe zadłużenie jest objęte układem ratalnym. Zawarto również łącznie 47 umów z siedmioma dłużnikami na odroczenie terminu płatności na łączną kwotę 144 769,4 tys. zł. Wnioski płatników o rozłożenie płatności na raty lub odroczenie terminu płatności uzasadnione były trudną sytuacją, w tym od 2020 r. spowodowaną skutkami COVID-19. Ustalono, że:

- wszystkie ulgi były przyznane zgodnie z obowiązującymi w ZUS instrukcjami⁵⁶, w szczególności w zakresie: prawidłowości i rzetelności analizy finansowej, w tym dotyczącej salda i okresu zaległości.
- wpłaty z tytułu układów ratalnych i odroczone terminy płatności wpływały na ogół terminowo (w sytuacji nieznacznych opóźnień automatycznie naliczane były odsetki za zwłokę). Tylko w przypadku jednego dłużnika (szpital) z powodu niespłacania rat w terminie zerwano dwie umowy i objęto go egzekucją⁵⁷.
- w jednym wypadku (szpital) stwierdzono, że nie dochowano standardów jakości i częstotliwości, tj. nie zmonitorowano w terminie ulgi (układu ratalnego), co było niezgodne ze standardami częstotliwości i jakości – pkt 1j Standardów obsługi salda⁵⁸. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zostały przedstawione w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 28-75, 441)

⁵³ Na podstawie przekazywanych do Oddziału co miesiąc przez Centralę ZUS danych do monitorowania wygenerowano listę 30 największych dłużników, z których do badania wybrano 20. W próbie znalazło się m.in. ośmiu płatników objętych układem ratalnym lub odroczeniem terminu płatności, 12 objętych działaniami egzekucyjnymi, w tym dwóch postępowaniem upadłościowym, jeden, w którym doszło do przedawnienia należności.

⁵⁴ Powinni być obsługiwani zgodnie z Programem Obsługi Płatnika Strategicznego wg Instrukcji obsługi płatnika strategicznego.

⁵⁵ Szpital – największy dłużnik III Oddziału. Nr ID 2061073.

⁵⁶ Określonymi w Procedurze do procesu 4.1. Obsługa ulg i umorzeń (Załącznik nr 8 – Jednolite standardy udzielania ulg i umorzeń oraz Załącznik nr 3 – Instrukcja odraczania terminu płatności składek, umarzania i rozkładania na raty należności z tytułu składek oraz kosztów egzekucyjnych).

⁵⁷ Umowę ze stycznia 2019 r. zerwano w czerwcu 2019 r., a umowę z września 2019 r. - w listopadzie 2020 r.

⁵⁸ Saldo i rozliczenia na kontach płatników, którym została udzielona ulga powinno być analizowane nie rzadziej niż raz na miesiąc.

Analiza udzielonych ulg wykazała ich skuteczność. U sześciu z ośmiu płatników układy ratalne i odroczenie terminu płatności przyczyniły się do całkowitego wyjścia z zadłużenia – stan zadłużenia na koniec roku 2022 wynosił u nich 0, a zadłużenie objęte ulgami wynosiło od 8287,6 tys. zł do 59 968,8 tys. zł. U dwóch dłużników zadłużenie znacząco spadło. W pierwszym przypadku (szpital⁵⁹) z kwoty 28 463,1 tys. zł do 16 814,6 tys. zł na koniec 2022 r. W drugim (duża firma budowlana⁶⁰) z kwoty 40 708,4 tys. zł do kwoty 12 889,8 tys. zł.

(akta kontroli: tom II, str. 28, 441)

2.3. W okresie objętym kontrolą III Oddział ZUS zintensyfikował działania egzekucyjne wobec dłużników. W 2019 r. III Oddział ZUS wystawił 96 048 tytułów wykonawczych na kwotę 267 361,3 tys. zł. W 2020 r. z powodu pandemii COVID-19 działania te zostały częściowo ograniczone – wystawiono 62 552 TW na kwotę 213 240,3 tys. zł. W 2021 r. liczba TW wzrosła do poziomu 92 161 i obejmowała kwotę 297 724,9 tys. zł. W 2022 r. wystawiono 159 697 TW na łączną kwotę 453 189,4 tys. zł, czyli o 69,5% wyższą niż w 2019 r.⁶¹

ZUS prowadził działania egzekucyjne na łączną kwotę 1 231 516,90 tys. zł, w tym najwięcej w formie egzekucji własnej – łącznie w latach objętych kontrolą wystawił 399,4 tys. TW na kwotę 1 096 053,3 tys. zł. Ponadto prowadził egzekucję administracyjną za pośrednictwem właściwego urzędu skarbowego (3,8 tys. TW na kwotę 24 728,1 tys. zł), a także sądową – prowadzoną przez komornika sądowego na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przez ZUS oraz w ramach postępowania upadłościowego (7,2 tys. TW na kwotę 110 734,6 tys. zł). Odzyskał łącznie 300 027,8 tys. zł, w tym najwięcej w ramach egzekucji własnej – 96,5% należności ściągniętych ogółem.

(akta kontroli: tom II, str. 77-83)

Szczegółowym badaniem objęto 10 największych dłużników, wobec których prowadzono działania egzekucyjne na łączną kwotę 82 464,9 tys. zł. Z największym dłużnikiem (szpital) już po podjęciu działań egzekucyjnych (i wyegzekwowaniu 98,5 tys. zł) zawarto umowę ratalną, co obniżyło kwotę objętą egzekucją do wysokości 64 752,7 tys. zł. Od 10 badanych dłużników ZUS wyegzekwował ogółem 7357,4 tys. zł, tj. 11,4%. Pozostała kwota – 57 493,8 tys. zł nadal jest objęta egzekucją. Od dwóch z dłużników objętych badaniem nie wyegzekwowano w badanym okresie ani złotówki, a od jednego tylko 205,9 zł. Ich zadłużenie na koniec 2022 r. wynosiło odpowiednio 5445,6 tys. zł, 5407,8 tys. zł i 4597,4 tys. zł.

Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie ustalania majątku dłużników i ustanawiania zabezpieczeń należności oraz przenoszenia odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu składek na osoby trzecie czy przekazywania postępowań naczelnikowi urzędu skarbowego oraz do egzekucji sądowej w związku z upadłością płatnika. Podejmowano działania przewidziane prawem oraz instrukcjami ZUS⁶². Do tych 10 płatników objętych działaniami egzekucyjnymi wysłano łącznie 1073 upomnienia (od 13 do 483) i wystawiono 1784 TW (od 2 do 683). Dwóch dłużników było objętych postępowaniem upadłościowym (na kwoty 7895,6 tys. zł oraz 4853,0 tys. zł).

⁵⁹ Nr ID 2061073.

⁶⁰ Nr ID 2088982.

⁶¹ W latach 2019-2022 otrzymano także TW z protokołem nieściągalności odpowiednio: 46 (na kwotę 859,5 tys. zł), 11 (na 490,1 tys. zł), 16 (na 1374,8 tys. zł), 23 (560,8 tys. zł). Wzrosła także liczba hipotek przymusowych ustanawianych przez sąd z 717 (na kwotę 32 953,5 tys. zł) w roku 2019 do 1577 (na kwotę 42 089,4 tys. zł w 2022 r.). W latach 2020 i 2021 było takich hipotek 441 i 121 (na kwoty 17 337,6 tys. zł i 3683,7 tys. zł).

⁶² Określone w Procedurach 4.2. Przymusowe dochodzenie należności oraz 4.3. Zabezpieczenia należności, sankcje i inne środki dyscyplinujące, działań.

Ustalono jednak, że mimo podejmowania działań, Oddział ZUS nie dochował w pełni standardów jakości i częstotliwości. W przypadku ośmiu z 10 badanych płatników⁶³ nie podjęto działań predezekucyjnych oraz egzekucyjnych z częstotliwością określoną w procedurze 3.1 Obsługa salda konta płatnika i 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. U siedmiu płatników przekroczone terminy wysyłania upomnień w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące od daty powstania należności (przekroczenia te wynosiły od 10 do 548 dni) oraz maksymalnie 45 dni między datą doręczenia upomnienia a datą wystawienia tytułu wykonawczego (przekroczenia te wynosiły od 4 do 142 dni). Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zostały przedstawione w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 84-167, 441-476)

2.4. W okresie objętym kontrolą Oddział wydał 32 decyzje o umorzeniu należności na łączną kwotę 575,2 tys. zł.

Szczegółowym badaniem NIK objął próbę siedmiu płatników, którym umorzono należności w łącznej wysokości 303 tys. zł (pięciu, którym umorzono składki na podstawie art. 28 ustawy o sus na kwotę 283,3 tys. zł oraz dwóch, którym umorzono zaległości na podstawie ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność⁶⁴ na kwotę 19,3 tys. zł). Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

We wszystkich wypadkach ZUS podejmował działania w celu wyegzekwowania należności, tj. ustalał stan majątkowy wnioskodawców i podejmował działania egzekucyjne o ile to było możliwe – w jednym wypadku częściowo skuteczne, w pozostałych bezskuteczne (z powodu braku majątku i braku środków na rachunkach bankowych). Sześć decyzji o umorzeniu zostało podjętych na wniosek osób prowadzących działalność gospodarczą, które z powodów losowych (wypadek, ciężka choroba) nie były w stanie jej uregulować, ponieważ zaprzestały działalności gospodarczej, nie posiadały majątku i nie było osób trzecich, na które spadałby obowiązek zaspokojenia roszczenia ZUS. W jednym wypadku należność umorzono z urzędu z uwagi na śmierć płatnika, który również nie pozostawił majątku ani osób trzecich, które byłyby zobowiązane do uregulowania należności. Wszystkie te należności były nieściągalne, co zostało udokumentowane. Wnioski o umorzenie były akceptowane przez uprawnione osoby i przekazywane do komórki ZUS zajmującej się umorzeniami. Dwa umorzenia należności, których podstawą była ustawa abolicyjna z 2012 r. (na 17 tys. zł oraz 2,8 tys. zł), dotyczyły składek sprzed 28 lutego 2009 r.

(akta kontroli: tom II, str. 230-233, 477)

2.5. W latach 2019-2022 sporządzono 21 246 wniosków⁶⁵ o odpisanie przedawnionych należności z tytułu składek na łączną kwotę 159 492,1 tys. zł. Odpowiednio: w 2019 r. na kwotę 45 225,6 tys. zł, w 2020 r. na kwotę 24 741,1 tys. zł, w 2021 r. na kwotę 49 640,5 tys. zł, a w 2022 r. na kwotę 39 884,8 tys. zł.

(akta kontroli: tom II, str. 168-178, 477)

Szczegółowym badaniem objęto ośmiu płatników, którym na podstawie 26 wniosków odpisano przedawnione należności z tytułu składek na kwotę łączną 30 862,9 tys. zł (79 222,1 tys. zł z odsetkami). Analiza spraw wykazała, że główną przyczyną przedawnienia należności była upadłość (sześć wniosków o odpisanie przedawnionych należności w łącznej wysokości 27 686,5 tys. zł). W pięciu wnioskach o odpisanie przedawnionych należności w łącznej kwocie 1,9 tys. zł jako przyczynę przedawnienia podano sporządzenie korekt z urzędu; w dwóch wnioskach

⁶³ Dane dla lat 2019 i 2022. W analizie pominięto lata 2020 i 2021 z uwagi na epidemię COVID-19.

⁶⁴ Dz. U. z 2012 r. poz. 1551 (dalej: ustawa abolicyjna) – utraciła moc z dniem 15 stycznia 2015 r.

⁶⁵ W 2019 r. – 6633 wniosków, w 2020 r. – 2527, w 2021 r. – 3127, a w 2022 r. – 8959 wniosków.

o odpisanie przedawnionych należności w łącznej wysokości 51,4 tys. zł, jako przyczynę podano brak możliwości podjęcia działań egzekucyjnych. Ustalono, że:

- w 10 z 26 wniosków o odpisanie przedawnionych należności na łączną kwotę 2559,2 tys. zł jako przyczynę przedawnienia podano „brak działań ZUS”⁶⁶,
- 19 z 26 wniosków o odpisanie przedawnionych należności na łączną kwotę 25 906,4 tys. zł sporządzono po upływie od dwóch do pięciu lat od upływu terminu przedawnienia należności (zamiast w ciągu tego samego roku sprawozdawczego), co było niezgodne z ustawą o sus oraz ustawą o rachunkowości, a także standardami ZUS.

Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zostały przedstawione w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 179-182, 477)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Stwierdzono naruszenie czterech spośród 15 standardów określonych w procedurach ZUS (od jednego do dwóch w poszczególnych przypadkach). Naruszenia te wykryto łącznie u 20 z 34 badanych płatników. Polegały one na tym, że:

a) nie poinformowano jednego płatnika⁶⁷ o kwocie nadpłaty, co było naruszeniem standardu jakości 1b⁶⁸.

b) monitorowano ulgi z częstotliwością mniejszą niż jeden miesiąc u pięciu płatników⁶⁹, co było naruszeniem standardu częstotliwości i jakości 1j⁷⁰.

Przerwy w monitorowaniu czterech płatników trwały od dwóch do 10 miesięcy w 2019 r., a dla jednego osiem miesięcy w 2020 r.

c) nie podjęto z właściwą częstotliwością działań przedegzekucyjnych oraz nie kierowano z właściwą częstotliwością należności do przymusowego dochodzenia u dziewięciu płatników⁷¹, co było naruszeniem standardu częstotliwości i jakości 1c⁷².

Saldo i rozliczenie konta płatnika, na którym wdrożono postępowanie egzekucyjne powinno być monitorowane co miesiąc. Ponadto u wszystkich płatników objętych egzekucją występowały przekroczenia terminu maksymalnie trzech miesięcy między datą wymagalności należności, a wysłaniem upomnienia (przekroczenia te wynosiły od 10 do 548 dni), oraz maksymalnie 45 dni między datą doręczenia upomnienia

⁶⁶ Brak działań ZUS nie w każdym wypadku oznacza niedochowanie standardów jakości i częstotliwości.

⁶⁷ ID Płatnika: 2042665 w 2019 r.

⁶⁸ Standardy obsługi salda w Instrukcji obsługi salda płatnika składek na podstawie rozliczenia z SEKiF.

⁶⁹ ID 2061073 - styczeń-październik 2020 r.), ID 214926661- styczeń-maj 2019, ID 228895242 – styczeń-luty 2019, ID 222831226 - styczeń-czerwiec 2019, ID 1946321 – marzec-październik 2020 r.

⁷⁰ Standardy obsługi salda w Instrukcji obsługi salda płatnika składek na podstawie rozliczenia z SEKiF. Saldo i rozliczenia na kontach płatników, którym została udzielona ulga powinno być analizowane nie rzadziej niż raz na miesiąc.

⁷¹ ID 2061073 - styczeń-lipiec 2019 r. i styczeń-lipiec 2020 r., ID 40420119 – styczeń, marzec-maj, październik-grudzień 2019 r., marzec, maj-sierpień, grudzień 2020 r., marzec-czerwiec, sierpień, październik 2021 r., luty, maj-wrzesień, listopad-grudzień 2022 r., ID 223781721 – marzec-kwiecień, lipiec-sierpień, listopad-grudzień 2019 r., styczeń-listopad 2020 r., ID 229170462 – styczeń-grudzień 2020 r., styczeń-luty, sierpień-październik, grudzień 2021 r., styczeń, maj, październik 2022 r., ID 228895242 – luty, marzec 2020 r., kwiecień-maj, lipiec 2021 r., styczeń, październik-listopad 2022 r., ID 198595691 – styczeń-luty, kwiecień-maj, lipiec, grudzień 2019 r., marzec-lipiec 2020 r., luty, kwiecień-czerwiec, wrzesień-październik 2021 r., czerwiec-sierpień, październik-listopad 2022 r., ID 43730365 – styczeń, marzec, czerwiec-grudzień 2019 r., styczeń, marzec-grudzień 2020 r., styczeń-luty, kwiecień-grudzień 2021 r., styczeń-luty 2022 r., ID 222831226 – lipiec, grudzień 2019 r., luty 2020 r., ID 1946321 – styczeń, kwiecień-maj 2019 r.

⁷² Standardy obsługi salda w Instrukcji obsługi salda płatnika składek na podstawie rozliczenia z SEKiF oraz Procedury 3.1 Obsługa salda płatnika i 4.2 Przymusowe dochodzenie należności.

a datą wystawienia tytułu wykonawczego⁷³ (przekroczenia wynosiły od 4 do 142 dni⁷⁴).

d) nie odpisano w terminie należności przedawnionych u dziewięciu płatników⁷⁵, co było naruszeniem standardów częstotliwości i jakości 1h⁷⁶, art. 34 ust. 1 ustawy o sus oraz art. 20 ust. 1 ustawy o rachunkowości.

W 19 z 26 objętych badaniem NIK wniosków o odpisanie przedawnionych należności na kwotę 25 906,4 tys. zł należności z tytułu składek (tj. 83,9% kwoty przedawnionych należności ogółem) zostały odpisane w terminie od dwóch do pięciu lat od roku od upływu terminu przedawnienia. Naruszało to art. 34 ust. 1 ustawy o sus, zgodnie z którym ZUS zapewnienia rzetelność i kompletność informacji gromadzonych na kontach ubezpieczonych i płatników składek oraz art. 20 ust. 1 ustawy o rachunkowości, zgodnie z którym do ksiąg rachunkowych należy wprowadzić, w postaci zapisu, każde zdarzenie, które nastąpiło w tym okresie sprawozdawczym.

(akta kontroli: tom II, str. 186-229, 116-167, 179-180, 477)

Zastępca Dyrektora III Oddziału ZUS ds. dochodów wyjaśniła, że trudności w dochowaniu standardów jakości i częstotliwości wynikały przede wszystkim z obciążenia pracą w komórkach RKS i RED. Na jeden etat w RKS przypadało na koniec 2022 r. 1420 kont, a na jeden w RED 1240 kont, co znacznie przekraczało średnią krajową (która wynosi odpowiednio 970 i 530 kont na etat). Ponadto w ostatnich latach pojawiło się wiele nowych zadań o charakterze priorytetowym, m.in. z powodu pandemii COVID-19 i wojny na Ukrainie, ale także wprowadzania nowych przepisów (Polski Ład, roczne rozliczanie składki zdrowotnej i zwrotu nadpłaty powstałej z tego tytułu). Jednocześnie jednak III Oddział ZUS systematycznie wprowadza różne rozwiązania organizacyjne mające na celu zwiększenie efektywności pracy. Wydajność pracy RKS i RED utrzymuje się na wysokim poziomie, a w okresie objętym kontrolą wzrosła – RKS z 36 miejsca w kraju w I kw. 2029 r. awansował na 8 w IV kw. 2022 r., a RED z 30 na 2. Ściągalność składek w Oddziale w każdym z lat objętych kontrolą przekroczyła 99%. W każdym kolejnym roku ulega poprawie także terminowość podejmowania działań egzekucyjnych, co jest widoczne także na podstawie badanej próbie kont. W przypadku 2 z 4 kont aktywnych w badanej próbie w 2022 r. działania były podejmowane przynajmniej raz na kwartał, a w 2023 r. praktycznie co miesiąc. Kwota zaległości skierowanych do przymusowego dochodzenia w 2022 r. była o prawie 70% wyższa niż w 2019 r.

(akta kontroli: tom II, str.296-315, 477)

2. Dopuszczenie do przedawnienia należności z powodu braku działań ZUS w kwocie 2559,2 tys. zł, tj. 8,3% należności przedawnionych ogółem.

NIK objęła badaniem ośmiu płatników, u których w okresie objętym doszło do przedawnienia najwyższych kwot. Dla tych płatników sporządzono 26 wniosków o odpisanie przedawnionych należności na łączną kwotę 30 862,9 tys. zł. W 10 z tych

⁷³ Procedura: 3.1 Obsługa salda płatnika konta (obowiązuje od 1 stycznia 2020 r.) po upływie 7 dni od dnia doręczenia upomnienia i nie później niż 90 dni od dnia wymagalności składki należy prowadzić dalsze działania zgodnie z procedurą 4.2. Procedura: 4.2 Przymusowe dochodzenie należności Załącznik Nr 3 – Instrukcja egzekucji administracyjnej Pracownik RKS wystawia PTW niezwłocznie z uwzględnieniem terminu wskazanego w ust. 3, nie później jednak niż: 1) w okresie 45 dni od dnia doręczenia upomnienia lub 2) w okresie 30 dni od dnia uprawomocnienia decyzji, postanowienia w przedmiocie nieprzekazanej przez DZW kwoty lub 3) w okresie 30 dni od dnia wpływu prawomocnego postanowienia o nałożeniu kary pieniężnej.

⁷⁴ Dane dla lat 2019 i 2022. W analizie pominięto lata 2020 i 2021 ze względu na epidemię COVID-19.

⁷⁵ ID 17499558, ID 1067564, ID 137465227, ID 2108582, ID 213614334, ID 215966652, ID 40416938, ID 2036569, ID 2010903.

⁷⁶ Standardy obsługi salda w Instrukcji obsługi salda płatnika składek na podstawie rozliczenia z SEKiF.

26 wniosków przedawnienia należności o wartości łącznej 2559,2 tys. zł wystąpiły z powodu braku działań ZUS⁷⁷.

Zastępca Dyrektora III Oddziału ZUS ds. dochodów wyjaśniła, że wobec wszystkich badanych płatników podjęte były działania zmierzające do odzyskania nieopłaconych należności z tytułu składek. Łączna kwota należności, które nie zostały objęte działaniami, stanowiła 1,2% całości zadłużenia odpisanego na tych kontach. Łączna kwota przedawnionych należności w Oddziale w latach 2019-2022 stanowiła 0,18% kwoty przypisu składek w tym okresie, a kwota należności przedawnionych z braku działań ZUS 0,03%. Przedawnienia były skutkiem pojedynczych zdarzeń związanych z niedotrzymaniem standardów obsługi kont.

(akta kontroli: tom II, str. 296-315, 477)

OCENA CZĄSTKOWA

Oddział dochodził należności oraz prawidłowo i efektywnie udzielał ulg w ich spłacie. W wyniku podjętych działań Oddział podniósł wartość wskaźnika skuteczności dochodzenia należności z tytułu składek⁷⁸ z 74,68% w I kw. 2019 r. do 82,45% oraz wskaźnika dotyczącego jakości i prawidłowości obsługi kont płatników składek⁷⁹ z 73,96% do 85,87%, osiągając tym samym ich poziom określony w procedurach ZUS i programach stabilizacji pracy w RKS i RED. Na wysokim poziomie utrzymywała się wartość wskaźnika efektywności zawieranych układów ratalnych⁸⁰ – w III kw. 2021 r. wynosiła 98,88%, a w IV kw. 2022 r. 97,90%.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły niedochowania standardów jakości i częstotliwości w zakresie obsługi kont 20 z 34 płatników objętych badaniem NIK, w szczególności wobec których prowadzono działania egzekucyjne oraz u których doszło do przedawnienia należności. 19 z 26 objętych badaniem NIK wniosków o odpisanie przedawnionych należności na kwotę 25 906,4 tys. zł zostało sporządzone w terminie od dwóch do pięciu lat od upływu terminu przedawnienia, co było niezgodne z art. 34 ust. 1 ustawy o sus oraz art. 20 ust. 1 ustawy o rachunkowości. W 10 z 26 przypadków do przedawnienia należności doszło z powodu braku działań ZUS.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Przeprowadzanie kontroli płatników składek, zgodnie z parametrami określanymi przez Centralę ZUS w Założeniach do kontroli oraz zgodnie ze standardami ZUS.
2. Przestrzeganie standardów jakości i częstotliwości określonych w wewnętrznych regulacjach ZUS.
3. Wyeliminowanie przypadków nieprzestrzegania standardów jakości i częstotliwości określonych w wewnętrznych regulacjach ZUS.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

⁷⁷ Przyczyna wpisana do wniosków o odpisanie przedawnionych należności.

⁷⁸ Procedura 4.2. Przymusowe dochodzenie należności. 2. Poziom dochodzenia należności (poziom zadłużenia objętego działaniami Zakładu).

⁷⁹ Procedura 3.1 Obsługa salda konta płatnika: [1] jakość obsługi kont płatników składek (do 31 grudnia 2019 r.); [2] poprawność obsługi kont płatników składek (od 1 stycznia 2020 r.).

⁸⁰ Procedura 4.1. Obsługa ulg i umorzeń – Efektywność zawieranych układów ratalnych na należności z tytułu składek. Wskaźnik obowiązuje od III kw. 2021 r.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 2 sierpnia 2023 r.

Kontrolerzy
Anna Marszałek-Rochowicz
Doradca ekonomiczny
/-/

.....
podpis

Kamil Strenkowski
Starszy inspektor kontroli państwowej
/-/

.....
podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał:

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektor
Dariusz Rogowski
wz. /-/

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektor
Dariusz Rogowski

.....
podpis